

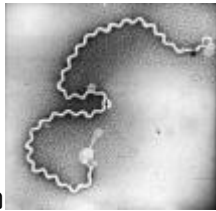
โรคฉี่หนู เชื้อร้ายที่มากับน้ำท่วม

นำเสนอเมื่อ : 17 ก.ย. 2551

โรคฉี่หนู Leptospirosis

โรคฉี่หนูเป็นที่มักจะระบาดหนักโดยจะพบเชื้อโรคในปัสสาวะของหนูไม่เป็นธรรมดาสำหรับหนูเนื่องจากเชื้อนี้สามารถพบได้ใน สุนัข สุนัขจิ้งจอก สัตว์เลี้ยงในบาน แต่พบมากในหนูซึ่งสามารถแพร่เชื้อออกมาได้โดยที่ตัวมันไม่เป็นโรค

เชื้อที่เป็นสาเหตุ

ลักษณะของตัวเชื้อ

เป็นเชื้อแบคทีเรียเป็นเส้นเกลียว spirochete เคลื่อนที่โดยการหมุน เชื้อนี้อยู่ตามดิน โคลน แหล่งน้ำ น้ำตก แม่น้ำลำคลอง ไตนาเป็นเดือน เคยมีรายงานว่าอยู่ไตนา 6 เดือนในที่น้ำท่วมซึ่งโดยมีปัจจัยแวดล้อมเหมาะสม เช่น มีความชื้น แสงส่องไม่ถึง มีความเป็นกรดปานกลาง

เกิดจากเชื้อ *Leptospira interrogans* เป็นเชื้อแบคทีเรียมี 16 serogroup เชื้อที่เป็นสาเหตุในกรุงเทพ คือ *bataviae* และ *javanica* ส่วนในภูมิภาคเป็น *akiyami*, *icterohemorrhagia* มักจะพบการระบาดในเดือนตุลาคม และพฤศจิกายน เนื่องจากเป็นฤดูฝนต่อหนาว มีน้ำขัง

การเกิดโรค

พบได้ทั่วโลกยกเว้นเขตขั้วโลกเนื่องจากมีสัตว์ทั้งสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่าปล่อยเชื้อนี้กับปัสสาวะ คนติดเชื้อมาจากการสัมผัสปัสสาวะหรือดินที่ปนเปื้อนเชื้อนี้

กลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรค

- เกษตรกร ชาวไร่ชาวนา ชาวสวน
- คนงานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ โค สุกร ปลา
- กรรมกรขุดท่อระบายน้ำ เหมืองแร่ โรงฆ่าสัตว์
- กลุ่มอื่นๆ เช่น แพทย์ เจ้าหน้าที่ห้องทดลอง ทหารตำรวจที่ปฏิบัติงานตามป่าเขา
- กลุ่มประชาชนทั่วไป มักเป็นเกิดในที่ที่มีน้ำท่วม ผู้ที่บ้านมีหนูมาก ผู้ที่ปรุงอาหารหรือรับประทานอาหารที่ไม่สุกหรือปล่อยให้บูดเน่าโดยไม่ปิดฝา

แหล่งรังโรค

หมายถึงเป็นที่พักของเชื้อ สัตว์ที่เป็นแหล่งพักได้แก่ หนู สุกร โค กระบือ สุนัข แร่คูนสัตว์อาจจะไม่มีอาการแต่สามารถปล่อยเชื้อได้เป็นเวลาหลายสัปดาห์หรืออาจจะตลอดชีวิตสัตว์ ทำให้มีการติดต่อของเชื้อในสัตว์

- จากการสำรวจหนูใน 27 จังหวัดเมื่อปี 2508 พบว่าทั้งหนูท่อ หนูบ้าน หนูนา เป็นแหล่งรังโรคที่สำคัญโดยพบเชื้อร้อยละ 10-50 รองลงมาได้แก่สุนัข
- จากการสำรวจหนูนาพบว่าหนูพุกติดเชื้อร้อยละ 40
- จากการสำรวจสัตว์ในกรุงเทพฯเมื่อปี 2508 พบว่าหนูท่อติดเชื้อ 66% สุนัขติดเชื้อ 8 % แสดงว่าหนูเป็นตัวแพร่เชื้อ
- การสำรวจเมื่อปี 2540 โดยสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติพบภูมิคุ้มกันในความ 31% โค 28.25% แพะแกะ 27.35% สุกร 2.15%

การติดต่อของโรค

สัตว์ที่นำเชื้อได้แก่ พวกสัตว์แทะ เช่น หนู โดยเฉพาะ หนูนา หนูพุก รองลงมาได้แก่ สุนัข วัว ควาย สัตว์พวกนี้เก็บเชื้อไว้ในไตเมื่อหนูปัสสาวะเชื้อจะอยู่ในน้ำหรือดิน

- เมื่อคนสัมผัสเชื้อซึ่งอาจจะเข้าทางแผล เยื่อในปากหรือตา หรือแผล ผิวหนังปกติที่เปื่อยขึ้นเชื้อก็สามารถไชผ่านไปได้เช่นกัน
- เชื้ออาจจะเขาร่างกายโดยการดื่มหรือกินอาหารที่มีเชื้อ

ระยะฟักตัวของโรค

- โดยเฉลี่ยประมาณ 10 วันหรืออยู่ระหว่าง 4-19 วัน

ระยะติดต่อ

- การติดต่อจากคนสู่คนเกิดได้น้อยมาก

อาการที่สำคัญ

อาการทางคลินิกของโรคแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆได้ 2 กลุ่ม

1. กลุ่มที่ไม่มีอาการตัวเหลืองตาเหลือง หรือกลุ่มที่อาการไม่รุนแรง กลุ่มนี้อาการไม่รุนแรง หลังจากได้รับเชื้อ 10-26 วันโดยเฉลี่ย 10 วันผู้ป่วยก็จะเกิดอาการของโรคได้แก่ปวดกล้ามเนื้ออย่างรุนแรง อาจจะมีอาการคลื่นไส้อาเจียน อาการอาจจะมีตั้งแต่ 1-หลายวัน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ระยะ
 1. ระยะเชื้อเขาร่างกายกระแสเลือด Leptospiremic เมื่อเชื้อเขาร่างกายจะเข้าสู่กระแสเลือด ผู้ป่วยจะมีอาการดังนี้คือ
 - ผู้ป่วยจะมีอาการปวดศีรษะทันที มักจะปวด บริเวณหน้าผาก หรือหลังตา บางรายปวดบริเวณขมับทั้งสองข้าง
 - ปวดกล้ามเนื้ออย่างรุนแรงโดยเฉพาะบริเวณน่อง โคนขา กล้ามเนื้อหลังและมีอาการกดเจ็บกล้ามเนื้อ
 - ไช้สูง 28-40 องศา เยื่อตาแดง

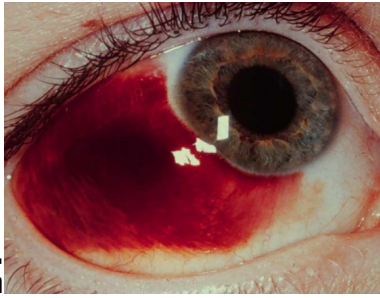

2. อาการต่างๆอาจอยู่ได้ 4-7 วัน นอกจากอาการดังกล่าวผู้ป่วยจะมีอาการเบื่ออาหาร คลื่นไส้อาเจียน บางรายมีอาการถ่ายเหลว ปวดท้อง

การตรวจร่างกายในระยะนี้ที่สำคัญจะตรวจพบ ผู้ป่วยตาแดง มีน้ำตาหรือซีตาไหล คอแดง มีจำเลือดตามผิวหนัง บางรายมีผื่นตามตัว

2. ระยะร่างกายสร้างภูมิ ระยะนี้ถ้าเจาะเลือดจะพบภูมิต่อเชื้อเพิ่ม ผู้ป่วยจะมีไข้ขึ้นใหม่ ปวดศีรษะ คอแข็งมีการอักเสบของเยื่อหุ้มสมอง และมีเชื้อออกมาในปัสสาวะ
2. กลุ่มที่มีอาการเหลือง กลุ่มนี้ไขจะไม่หายแต่จะเป็นมากขึ้นโดยพบมีอาการเหลือง และไตวาย มีผื่นที่เพดานปาก มีจุดเลือดออกตามผิวหนัง ตับและไตวาย ดีซ่าน เยื่อหุ้มสมองอักเสบ กล้ามเนื้ออักเสบ อาจจะมีอาการไอเป็นเลือด อาการเหลืองจะเกิดวันที่ 4 ของโรค

ผู้ป่วยอาจจะเสียชีวิตในระยะนี้หรือในต้นสัปดาห์ที่สามจากไตวาย

อาการแสดงที่สำคัญ ได้แก่

1. ภาวะเยื่อตาบวมแดงเกิดขึ้นในตาทั้งสองข้างภายใน 3 วันแรกของโรค และอยู่ได้นานตั้งแต่ 1-7 วัน อาจจะพบร่วมกับเลือดออกที่ตาขาวข้างเดียวหรือสองข้างก็ได้
2. กดเจ็บกล้ามเนื้ออย่างรุนแรง โดยเฉพาะที่น่อง
3. มีเลือดออกแบบต่างๆ โดยเฉพาะในรายที่มีอาการรุนแรง เช่นจุดเลือดออกตามผิวหนัง petichae ผื่นเลือดออก purpuric spot เลือดออกใต้เยื่อตา conjunctival haemorrhage หรือเสมหะเป็นเลือด
4. ผื่น อาจจะพบได้หลายแบบ ผื่นแดงราบ ผื่นแดง ผื่นลมพิษ
5. อาการเหลือง อาการเหลืองมักเกิดวันที่4-6 ของโรค

การวินิจฉัย

จากประวัติการสัมผัสโรค และตรวจร่างกายเมื่อแพทย์สงสัยแพทย์จะตรวจ

- CBC การตรวจเลือดทั่วไป จะพบว่าเม็ดเลือดขาวเพิ่ม บางรายเกร็ดเลือดต่ำ
- ESR เพิ่ม
- ตรวจปัสสาวะ พบเม็ดเลือดแดง ไข่ขาวในปัสสาวะรวมทั้งพบน้ำดีbilirubin ในปัสสาวะ
- ตรวจการทำงานของตับ พบการอักเสบของตับโดยจะมีค่าSGOT,SGPT สูงขึ้น
- ในรายที่รุนแรงการทำงานของไตจะเสื่อม ค่าCreatinin,BUN จะเพิ่มขึ้น
- การเพาะเชื้อจากเลือดสามารถเพาะได้ในระยะแรกของโรค
- การตรวจทางภูมิคุ้มกัน สามารถตรวจพบหลังการติดเชื้อ 2 สัปดาห์

การรักษา

ผู้ที่มีอาการรุนแรง

- ควรให้ยา penicillin, tetracyclin, streptomycin, erythromycin เป็นยาที่ใช้ได้ผลในโรคนี้ และควรจะได้รับยาภายใน 4-7 วันหลังเกิดอาการของโรค

ผู้ที่มีอาการปานกลางอาจจะเลือกยาดังนี้

- doxycycline 100 mg วันละ 2 ครั้งเป็นเวลา 7 วัน
- amoxicillin 500 mg วันละ 4 ครั้ง 5-7 วัน

การรักษาตามอาการและภาวะแทรกซ้อน

- การให้ยาลดไข้
- การให้ยาแก้ปวด
- การให้ยากันชัก
- การให้ยาแก้คลื่นไส้อาเจียน
- การให้สารน้ำและเกลือแร่

การรักษาโรคแทรกซ้อน

- หากเกร็ดต่ำหรือเลือดออกง่ายก็อาจจะจำเป็นต้องให้เกร็ดเลือดหรือน้ำเหลือง

- การแก้ภาวะการเต้นของหัวใจผิดปกติ
- การแก้ปัญหาตัววาย
- การแก้ปัญหาไตวาย

ทบทวน 14 เมษายน 2549

เอกสารอ้างอิง

คู่มือวิชาการ โรคเลปโตสไปโรซีส ISBN 974-7897-90-3